

Voorganger: Ds. Stella Muns

Lezingen:

1^e schriftlezing: Psalm 91

2^e schriftlezing: Matteüs 13: 31-33

Psalm 91 lijkt wel de Psalm van de onkwetsbaarheid. Er kan je niks overkomen als je maar bij God schuilt. Dat gaat natuurlijk in tegen alle realiteit, en dat weet de dichter van die psalm ongetwijfeld ook. Die weet wat het is om angstig wakker te liggen in de nacht, die weet dat niemand eraan ontkomt dat ziekte, leed, pijn, dood je treft vroeger of later. En toch, toch spreekt de psalm zulke troostrijke taal, dat generaties mensen eeuwen lang hem zijn blijven zingen en reciteren. Schuilen bij God. Onder zijn vleugels. Dat heb ik altijd zo'n mooi beeld gevonden er is een ontroerend liedje van Elly en Rikkert van, misschien is het helemaal uw smaak niet, maar ik weet dat veel mensen er troost in vinden

Ik zag een kuikentje
Dat bij zijn moeder zat
Onder haar vleugels
Waar het veilig zat
Zoals dat kuikentje
Klein en teer
Wil ik schuilen, o Heer

dat komt hier vandaan Psalm 91. Een diep verlangen naar geborgenheid, veiligheid, zó als het in het leven vaak juist helemaal niet voelt.

Het is natuurlijk een gedicht! Geen beschrijving van feiten, maar van diepe innerlijke ervaringen, die het de eeuwen door houden. Hoe kan iemand het opschrijven, vast omdat hij ergens diep van binnen weet heeft van bescherming te midden van alle kwetsbaarheid. De dichter kent de macht van het kwaad, in vele gedaanten wordt het genoemd in deze psalm, alles wat een mens angst aan kan jagen: strikken, vallen, die je kunnen pakken, de pest, de ergste toen bekende ziekte, angst in de nacht, demonische krachten, een plaag, wilde dieren, giftige slangen, allemaal beelden voor alles wat een kwetsbare mens kan belagen van buiten en van binnen.

De schaatser Mark Tuitert... ik heb een interview bewaard, hij verwoordt zo goed waar heel veel mensen mee kampen - ik ontmoet ze dagelijks in de psychiatrie, maar niet alleen daar, ieder van ons weet wel hoe het oorlog binnen in je kan zijn ... wat een mens van binnen kan belagen. De plagen, demonen en wilde dieren uit de psalm waren voor Matteüs de schaduwkanten van het leven met als dieptepunt de zelfdoding van zijn moeder. Hij had met zoveel

innerlijke twijfels en grilligheden te kampen, waardoor zijn leven allerminst vanzelfsprekend verliep. Je moet ze aankijken, de schaduwkant serieus nemen, er niet voor weglopen, zegt hij, dan win je aan kracht.

Als je een beetje op dat woord kwetsbaarheid gaat letten in kranten en artikelen dan zie je twee tendensen tegelijk. Aan de ene kant moeten we helemaal niet kwetsbaar zijn, je moet juist perfect zijn, de beste zijn, in onze samenleving, competitie, ranking lijstjes, en perfectionisme voeren de boventoon, het gaat om de autonome, krachtige burger, die zelf de regie heeft, zo lang mogelijk zelfstandig thuis woont, zelfmanagement, zelfredzaamheid staan voorop en vormen de rode draad in de ontwikkelingen als het sluiten van verpleeghuizen, kortere ziekenhuisopnames, verminderen van het aantal klinische opnames in de psychiatrie enz. Elke beweging heeft altijd zijn tegenbeweging en dus blijkt aan de andere kant 'kwetsbaarheid' een modewoord geworden. 'Je moet je kwetsbaar op durven stellen', dat hoor je nogal eens. "De kracht van kwetsbaarheid" is een veel verkocht boek van de Amerikaanse schrijfster Brené Brown, waarin ze schrijft over de moed die nodig is om jezelf te laten zien zoals je bent, over het schild dat veel mensen om zich heen bouwen van perfectionisme, vooral niet laten zien dat je iets moeilijk vindt, en de manieren die mensen hebben om maar niet kwetsbaar te hoeven zijn: te hard werken, te veel drinken, shoppen, stress. De kracht van kwetsbaarheid, Brené Brown, die zelf wel naar de kerk gaat, schrijft er in algemeen spirituele termen over, maar weet natuurlijk net als wij dat dit nou juist de kern is van de bijbelse boodschap, dat mysterie van God die zich kwetsbaar maakt in een mensenkind, geboren in een stal, aan een kruis geslagen, met wonden die toegang geven tot een nieuw en dieper bestaan ... een God over wie Paulus zegt dat zijn kracht zich in zwakte openbaart. De weg van de kracht van kwetsbaarheid is de weg die Jezus ging, de weg die Jezus zelf is. De weg van de graankorrel.

In onze NT lezing bevinden we ons bij Matteüs temidden van gelijkenissen die Jezus vertelt waarin zaden een belangrijke rol spelen. De gelijkenis van de zaaier ging vooraf aan onze lezing, die van het goede zaad en het onkruid dat zo moeilijk van elkaar te onderscheiden is volgt erop. Daar tussenin dat kleine woord over een mosterdzaadje, onooglijk, je kan het

bijna niet zien. Maar boordevol kiemkracht, wat daar niet uit voort kan komen, het groeit uit tot een struik waarin de vogelen des hemels kunnen nestelen. Een op het oog eenvoudige vergelijking, weinig bijzonders. Zo is het met het koninkrijk van God zegt Jezus. Het viel me ineens op dat er staat 'dat iemand nam en in zijn akker zaaide'; dat mosterdzaadje moet wel gezaaid worden. Iemand moet wel de moeite nemen om het te zaaien, anders gebeurt er echt niks met zo'n zaadje! Dat kwetsbare zaadje kan zomaar door de wind worden meegenomen, op rotsbodem terecht komen, tussen distels, op de weg, de vogels kunnen het oppikken, iemand moet het zaaien! Dan kan het zijn verborgen gang gaan, en kiemen en gaan groeien! Zo werkt de godsregering, klein, onopvallend, verborgen ...

Het is gezaaid, anders zaten wij niet hier, hadden we er niet van gehoord, kwamen we niet bij elkaar uit een soort verlangen....ja naar wat eigenlijk ... wat stelt het nou eigenlijk voor, samenkomen op een warme zondagochtend, wat liederen zingen, een paar gebeden zeggen, een stukje bijbel lezen, daar wat over nadenken, stil zijn met elkaar ... wat stelt het voor, dat zet toch geen zoden aan de dijk, verandert de wereld niet, intussen tiert het onkruid welig, en wie kan onderscheiden wat goed is en wat slecht?

Onopvallend, kwetsbaar, maar toch, het is gezaaid, het werkt door, ook als je dat niet ziet.

Die gelijkenissen van Jezus over zaad en de zaaier zeggen iets over hoe Gods koninkrijk is, hoe hij regeert, Hij moet wachten, een zaaier kan water geven, mest toevoegen, maar dan....heeft hij niet in de hand dat het zaad gaat groeien, God kan niet anders dan afwachten wat mensen met zijn zaden doen, zijn dromen van vrede en recht en liefde en zorgen voor zijn goede aarde. Hij komt vaak bedrogen uit, de oorlog, de haat en de vernietiging, wat mensen kunnen aanrichten, we hoeven het hier niet breed uit te meten ... kunnen we dan toch blijven vertrouwen op de kracht van het zaad van het KVG? Op de kracht van kwetsbaarheid? Op de weg van de graankorrel die in de aarde valt en sterft en alleen zo vrucht draagt?

De dichter van Psalm 91 zegt als je bij de Allerhoogste schuilt hoe je de verschrikking van de nacht niet te vrezen, ook de pijn niet die overdag op je afvliegt ... nota bene: er staat niet dat die pijn je niet zal treffen, nee, je hoeft hem niet te vrezen ... maar: al vallen er duizend, ja tienduizend om je heen, jou zal niets overkomen ... het klinkt allemaal wrang temidden van het nieuws van de laatste dagen, mensen die uit de lucht komen vallen in tuinen en op daken ... Ik sprak pas een vriend die in Arnhem woont, hij is erg geïnteresseerd in geschiedenis en hij vertelde me dat in september 1944, toen operatie Market Garden begon, en de bommen neerdaalden bij Arnhem in de Eusebius, die later gedeeltelijk verwoest

werd, de dominee preekte over Psalm 91.

Als je mag wonen bij de Allerhoogste, zal het kwaad je niet bereiken, geen plaag zal je treffen ... wat horen we dan eigenlijk, als het over kwetsbaarheid gaat? Iets anders dan dat je niks overkomt, iets over diep van binnen, dat je ten diepste veilig bent, dat je niet bang hoeft te zijn ...

Psalm 91 is een psalm om mee naar bed te gaan. Al sinds oude tijden behoort deze psalm bij de psalmen die iedere avond in de Completen, dat is het laatste gebed van de dag in de kloosters, worden gezongen. De regel van Benedictus, uit de eerste helft van de 6e eeuw, schrijft heel eenvoudig voor: "Bij de completen worden elke dag dezelfde psalmen herhaald: psalm 4, 91 en 134."

En zo is het de praktijk tot op vandaag bij de monniken en monialen die zich naar deze leefregel richten. Iedere avond die woorden, zouden ze dan beter slapen? Al die Nederlanders die verslaafd zijn aan slaappillen, last hebben van slapeloosheid en zoeken naar rituelen die helpen om te slapen, ... Ik denk dat monniken ook wel eens wakker liggen, maar toch, wat een mooi ritueel om zo je toe te vertrouwen aan God voor je gaat slapen. Je bewust dat je jezelf niet kunt beschermen, dat je mag schuilen onder zijn vleugels ...

De Bijbel houdt ons een spiegel voor: kwetsbaarheid als toestand, maar ook als keuze hoort bij het leven, maakt het leven waardevol. Kwetsbaarheid heeft te maken met gevoeligheid, niet voortdurend in de hoogste versnelling voortjakkere, aandacht, goede zorg. Wie zich kwetsbaar opstelt laat zich raken door een ander, door de nood van de ander. Niet aan de pijn van de ander voorbij, juist onze kwetsbaarheid maakt empathie en liefde mogelijk, warmte en betrokkenheid. Waarden als trouw, barmhartigheid en compassie, mededogen komen dan weer tevoorschijn en in professionele zorg worden mensen ook als dat nodig is beschermd, mag je je als je even of voor langere tijd niet meer kunt toevertrouwen aan de zorgen van iemand die je helpt. Zorg en welzijn krijgen weer een menselijke maat.

Psalm 91 en Jezus woorden bemoedigen ons dat we daarin mee mogen doen en dat niet alleen hoeven te doen.

Het zaad is gezaaid en werkt door, ook als je het niet ziet, verborgen als gist in deeg, maar ook: je mag mee zaaien, mee zaaier worden, mee in die beweging van liefde van God. Onderschat het niet wat je doet met een vriendelijk woord, een troostend gebaar, ook al zie je misschien niet eens een reactie

Bijzonder is hoe aan het eind van de Psalm, vanaf vers 14 de stijl ineens verandert. In het eerste deel zijn we steeds aangeproven door de dichter die spreekt over God in de Hij vorm, vanaf vers 14 wordt God ineens in

de directe rede als het ware sprekend ingevoerd en zegt God zelf tegen jou, tegen mij , tegen de dichter: “Ik zal jouwe redding zijn” Hij komt heel dichtbij. Vandaag mogen we ons laten inspireren door de woorden van deze dichter. Woorden vanuit vertrouwen op God die bewaart voor allerlei onheil maar ten diepste gaan over vertrouwen op God die bewaart dóór

allerlei onheil heen. Zodat we vertrouwen mogen, dat als de pijl ons wél treft, als de adder zich aan ons vergrijpt, als wij leeuwen en beren op onze weg ontmoeten, wij nóg in zijn hand zijn, wij bewaard worden. Hoe kwetsbaar we ook zijn, we hebben een metgezel op leven en dood.

Amen.